

Nepostižený život s postiženým dítětem

Narozením dítěte se rodičům změní život. Chtěně a plánovaně. Už před narozením mají velké plány – od přestavění dětského pokojíku až po výchovu a výhledy do budoucna.

Narozením dítěte s postižením se rodičům totálně změní život. Nechtěně a neplánovaně.

Vlastně ještě hůř – jejich dřívější svět přestane existovat. Už nejde o přestavbu pokojíku, ale o odpovědi na zcela základní otázky: „Co toto dítě zvládne a co ho čeká? Jaká je jeho perspektiva? Co čeká nás? Zvládneme jeho výchovu my, rodičové? Zvládnou jeho přítomnost v rodině jeho sourozenci?“

Psychologové Zdeněk Matějček a Zdeněk Dytrych tvrdí, že „pro rodiče neexistuje větší duševní otřes než poznání, že jejich dítě se nebude vyvíjet tak, jak by očekávali“. Od prvního oznámení, že dítě nevykazuje úplně standardní vývoj, a tedy je s největší pravděpodobností postižené, rodiče podle Marie Vágnerové procházejí fází šoku a popření, fází bezmocnosti, fází postupné adaptace a vyrovnávání se s problémem, přes fázi smlouvání až po fázi realistického postoje. Jejich otázky, které na začátku směřovaly k jim samotným (Proč se to muselo stát právě nám?), se postupně obracejí směrem k dítěti (Co máme a můžeme dělat a jakým způsobem ho vést?). Každý z rodičů má právo na všechny fáze jakéhosi „křtu ohněm“ neboli „očistného procesu“. Během nich by bylo skvělé mít odborného průvodce, který bude všechny tyto fáze a potřeby rodičů respektovat. Ve fázi realistického postoje se otevírá šance na nový a naplněný život i navzdory, nebo právě díky soužití s postiženým dítětem.

Černý, nebo barevný?

Podle Českého statistického úřadu stoupl počet vrozených vad. V roce 2007 se jednalo o necelých 11 %, v roce 2014 mělo vrozený handicap 14 % postižených. Z toho plyne, že přibližně každý desátý až devátý občan ČR má nějaké závažné zdravotní omezení. Je to hodně či málo? Česká republika se řadí mezi země, ve kterých se rodí velice málo dětí s postižením – podle statistik patří naši zemi dvanácté místo na světě, co do nejnižšího počtu dětí narozených s postižením. Každý rodič věří, že jeho dítě bude patřit mezi oněch 90 % narozených zdravých jedinců. Když se to některým rodičům nepovede, leckdy dostanou empatickou nebo lakonickou odpověď: „Holt, vytáhli jste si Černého Petra...“ Je onen Petr ovšem nutně černý, nebo může mít i barvy duhy?

Kletba, nebo požehnání?

Dlouholeté zkušenosti z práce s rodiči postižených dětí přivedly již zmíněného Zdeňka Matějčka k vypracování jakéhosi Desatera zásad, které by mohly rodinám s postiženým dítětem usnadnit životní situaci:

1. Rodiče mají o svém dítěti co nejvíce vědět
2. Obětavost ano, ale ne obětování!
3. Ne neštěstí, ale úkol!
4. Přijmout pravdu – ale vždy s výhledem do budoucna!
5. Dítě samo netrpí!
6. V pravý čas a v náležitě míře!
7. Nejsme sami!
8. Nejsme ohroženi!
9. Chraňme si manželství a rodinu!
10. Mysleme na budoucnost!

Už samotné Desatero překypuje optimizmem, který je „chlebem vezdejší“ pro naplněné přežití a prožití života s postiženým dítětem. Rodiče by se měli otevřít pravdě o přítomnosti, ale také o perspektivách svého dítěte, a snažit se z ní „vytrískat“ co nejvíce. Potřebují do procesu výchovy a vůbec života s postiženým dítětem zapojit víc lidí včetně sourozenců, než jenom maminku nebo babičku. Měli by se zbavit zbytečného strachu z věcí, které mohou nastat, ale nikdy nenastanou. Av neposlední řadě (vlastně možná v první) potřebují budovat vlastní partnerský vztah – najít si každý den alespoň chvilku na to, aby byli spolu, sami a

mluvili o všem. Hlavně proto, že otevřenost je základem udržení celistvé rodiny, která se díky náročné situaci leckdy otřásá v základech. A také proto, že jenom fungující vztah může děti naučit fungujícímu vztahu. Když rodiče chytanou situaci za správný konec – tedy ne z hlediska, „co nám život vzal“, ale optikou, „co nám naše situace může přinést“, pak mohou zjistit, že život s postiženým dítětem není kletbou, ale požehnáním.

Od šoku po anděla

Už antický filozof Seneca říkal, že „život má takový smysl, jaký mu dáme.“ Postižené dítě nepochybně dává smysl našemu životu. To je ovšem jenom jeden aspekt. Postižené dítě učí lidi stát pevně na zemi, být pokornými, nacházet štěstí ve zcela obyčejných věcech, které se ve světě postižených mění na neobyčejné, umět se těšit z maličkostí, které bychom si nikdy nevšimli, učit se, že nemusíme být všude a u všeho, a země se přece točí. Postižené dítě nás může naučit umění prohrávat, ztrácet, ustupovat, uvolňovat cestu, vážit si všeho, co umí ten druhý, a to bez toho, že bychom se museli bát o svůj vlastní životní prostor. „Žiji s andělem. Díky Phoebe jsem našla cestu k Bohu, lidem i sobě,“ tvrdí 33letá Juliana z keňského Nairobi, které se před dvanácti lety narodila postižená dcera. Možná je to až příliš patetické tvrzení. Ale od fáze šoku a nepřijetí po fázi anděla přešlo 12 let. Zdeněk Matějček doplňuje: „Teprve potom, když jsme sami sebe vnitřně přijali a vyrovnali se se svou životní situací, můžeme pro dítě i pro sebe udělat mnoho dobrého. Dokonce mnoho vzácného a jedinečného, co mnohým lidem (navenek třeba kdovíjak „šťastným“) vůbec nemusí být dáno. Neboť obstát v tíživých životních okolnostech a v nich zajistit dítěti šťastný život je dílo mimořádné osobní i společenské hodnoty. Je to hrdinství v pravém slova smyslu!“ „Nebojte se být šťastni v neštěstí – lze-li to neštěstím vůbec nazvat... Bytost, která je vám nejmilejší na celém světě, bude přece šťastná jedině v tom případě, že i vy budete šťastni,“ přitakává Milan Švihálek.

Zdroje:

https://theses.cz/id/sqzio4/DIPLOMOV_PRCE.pdf

Vágnerová M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha: Portál, 2004, s. 165–168

<http://vozickar.com/statistici-pres-milion-lidi-v-ceske-republice-ma-zdravotni-postizeni/>

<https://www.alfabet.cz/pece-o-dite/73-desatero-zasad-v-peci-o-dite-se-zdravotnim-postizenim>

<http://www.sbah.sk/index.php/archiv/44-cez-chorobu-a-utrpenie-sa-uim-pokore>

<http://www.rodina.cz/clanek1796.htm>

Švihálek, M.: Štěstí jménem Zuzanka. Šenov u Ostravy: Tilia, 2003, s. 277